

Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΣΙΤΟΥΑΣΙΟΝΙΣΜΟΥ

«Ακόμη και αν μια **συγκροτημένη** σιτουασιονιστική θεωρία δεν υπήρξε ποτέ σαν μια πιθανή πηγή έμπνευσης, το σύστημα της εμπορευματικής κατανάλωσης εμπεριέχει απεριορίστα **τον δικό του σιτουασιονισμό**».

Ντανιέλ Ντένεβρ «Θεωρία της Αθλιότητας, Αθλιότητας της Θεωρίας»

1

Η δεύτερη προλεταριακή επίθεση στην ταξική κοινωνία εισήλθε στην **δεύτερη φάση** της.

2

Η πρώτη φάση - αρχίζοντας εκτεταμένα στην δεκαετία του 1950 και φτάνοντας στο αποκορύφωμά της στους ανοικτούς αγώνες των τελευταίων χρόνων της δεκαετίας του '60 - θρήκε την πιο προχωρημένη θεωρητική της έκφραση στην Σιτουασιονιστική Διεθνή. Ο **Σιτουασιονισμός** είναι η άμεση ή απεριορίστη ιδεολογικοποίηση της σιτουασιονιστικής θεωρίας, τόσο μέσα στο επαναστατικό κίνημα όσο και στην κοινωνία σαν σύνολο.

3

Η Σ.Δ. έκφρασε το σύνολο του παγκόσμιου κινήματος και ταυτόχρονα συμμετείχε σ' αυτό σαν τμήμα του στον τομέα όπου εμφανίστηκε να «φέρνει τη βία της αναμελείας στο επίπεδο των ιδεών», και να δίνει άμεση πρακτική συνέπεια στις θεωρητικές της θέσεις. Μ' αυτό τον τρόπο παρουσιάστηκε στο επαναστατικό φίνημα σαν πρότυπο, όχι μόνο με την μορφή των συμπερασμάτων της αλλά επίσης δίνοντας το παράδειγμα της ζωντανής **μεθόδου** της άρνησης· μέθοδος που ήταν η αιτία που τα συμπεράσματά της ήταν σχεδόν πάντα σωστά.

4

Διαδίδοντας ανάμεσα στους υποστηρικτές της εκείνες τις προτεραιότητες που και η ίδια εφάρμοζε (και μ' αυτό τον τρόπο, εξοθώντας ακόμη και τους πιο μη αυτόνομους να γίνονται τουλάχιστον αυτόνομοι) η ΣΔ έδειξε ότι ήξερε να **διαπαιδαγωγήει επαναστατικά**. Στο διάστημα λίγων χρόνων είδαμε μια τέτοια δημοκρατικοποίηση της θεωρητικής δραστηριότητας που δεν είχε επιτευχθεί - αν ήταν πράγματι αυτό που αναζητήθηκε - από το παλιό κίνημα μέσα σε ένα αιώνα. Ο Μαρξ και ο Έγκελς δεν ήταν ικανοί να δημιουργήσουν ανταγωνιστές· κανένα από τα μαρξιστικά σχήματα δεν κατέκτησε την συνεκτική άποψη του Μαρξ. Η παρατήρηση του Λένιν το 1914, «κανένας από τους μαρξιστές του προηγούμενου μισού αιώνα δεν έχει καταλάβει τον Μαρξ» είναι πράγματι μια κριτική της θεωρίας του Μαρξ, όχι τόσο επειδή αυτή ήταν τόσο δύσκολη όσο γιατί δεν αναγνώριζε και δεν υπολόγιζε την σχέση της με την ολότητα.

5

Η πραγματική φύση των σιτουασιονιστικών λαθών - που έχουν εκτεθεί και κριτικαρισθεί από τους ίδιους με ανελέητη ακρίβεια - είναι μια **επιβεβαίωση των μεθόδων τους**. Τόσο τα λάθη όσο και οι επιτυχίες τους συγκεντρώνουν, διευκρινίζουν και πολώνουν. Κανένα άλλο ριζοσπαστικό ρεύμα στην ιστορία δεν γνώρισε τέτοιο βαθμό διεθνούς δημόσιας θεωρητικής συζήτησης. Στο παλιό προλεταριακό κίνημα η συνεπής θεωρητική πόλωση ήταν πάντοτε η εξαίρεση, η έκρηξη που εμφανίζονταν ενάντια στις προθέσεις των ίδιων των θεωρητικών και μόνο σαν τελευταίο καταφύγιο, όταν η συνέχιση της ευτυχισμένης ενότητας δεν ήταν πια δυνατή. Ο

Μαρξ και ο Έγκελς δεν διαχώρισαν δημόσια την θέση τους από το πρόγραμμα της Γκοτά, επειδή «τα γαϊδουρινά αστικά έντυπα παίρνουν αυτό το πρόγραμμα κάπως στα σοβαρά, διαβάζοντας σ' αυτό ότι δεν περιέχει και ερμηνεύοντάς το κομμουνιστικά· και οι εργάτες φαίνονταν να κάνουν το ίδιο» (Έγκελς στον Μπέμπελ, 12 Οκτ. 1875). Έτσι, υπερασπιζόμενοι με την σιωπή ένα πρόγραμμα ενάντια στους εχθρούς του, το υπερασπίστηκαν εξίσου απέναντι στους φίλους του. Όταν στο ίδιο γράμμα ο Έγκελς λέει ότι «εάν ο αστικός τύπος είχε ένα μόνο άτομο με κριτικό μυαλό, αυτός θα μπορούσε να πάρει αυτό το πρόγραμμα ξεχωριστά φράση την φράση, ερευνώντας το πραγματικό περιεχόμενο κάθε φράσης, δείχνοντας την ασημαντότητά του με την μεγαλύτερη διαύγεια, ξεσκεπάζοντας τα αντιφατικά και κραυγαλέα οικονομικά λάθη... και θα έκανε το κόμμα μας να φαίνεται τρομάκτικα γελοίο», περιγράφει σαν ανικανότητα του αστικού τύπου αυτό που ήταν μάλλον ανικανότητα του επαναστατικού κινήματος της εποχής του.

6

Η συγκεντρωμένη έκφραση της σύγχρονης ιστορικής ανατροπής έχει από μόνη της αποκεντρωθεί. Ο μονολικός μύθος της ΣΔ έχει ανατιναχθεί για πάντα. Κατά την διάρκεια της πρώτης φάσης αυτός ο μύθος είχε σίγουρα μια αντικειμενική βάση: στο επίπεδο στο οποίο δρούσε η ΣΔ δεν είχε σοβαρούς αντιπάλους. Τώρα βλέπουμε μια δημόσια διεθνή αντιπαράθεση από αυτόνομες σιτουασιονιστικές θεωρίες και ιδεολογίες, από τις οποίες καμιά τάση δεν αγγίζει την μονοπώληση. Κάθε σιτουασιονιστική ορθοδοξία έχει πια χάσει την κεντρική της αναφορά. Από δω και πέρα, κάθε σιτουασιονιστής ή πιθανός σιτουασιονιστής πρέπει να χαράξει ο ίδιος τον δρόμο του.

7

Οι πρώτες κριτικές του σιτουασιονισμού παρέμειναν στην βάση τους αντιστορικές. Κατέδειξαν την θεωρητική φτώχεια των φιλοσιτουασιονιστών σε σχέση με την θεωρία της πρώτης φάσης. Έδειξαν την υποκειμενική φτώχεια και την εσωτερική ασυνέπεια αυτών των κύκλων, αλλά όχι και την θέση τους σε σχέση με το σύνολο των θεωρητικών και πρακτικών κατευθύνσεων σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Απέτυχαν να κατανοήσουν αυτή την «πρώτη μη διαλεκτική εφαρμογή» σαν ποιοτική αδυναμία της ουσίας, σαν μια αναγκαία «στιγμή του ψεύτικου». Ακόμη και οι θέσεις πάνω στην ΣΔ και την εποχή της (που σε μεγάλο βαθμό αφορούν το άθροισμα της πρώτης φάσης στο σημείο μετάθυσής της στην δεύτερη), μόλις που θίγουν την κυρίως ιστορική άποψη του σιτουασιονισμού.

8

Σε κάθε φάση του αγώνα η μερική επαλήθευση της κριτικής δημιουργεί το καινούργιο σημείο ισορροπίας της με την κυρίαρχη κοινωνία. Καθώς η θεωρία ξεφεύγει από αυτούς που την διατύπωσαν, τείνει με την αυτόνομη ιδεολογική της κίνηση να περάσει μέσα σε όλες τις αλλαγές και τους συνδιασμούς, κυρίως βέβαια σε ότι αντανακλά τις εξελίξεις και τις ψευδαισθήσεις της συγκεκριμένης εκείνης στιγμής. Οι φιλοσιτουασιονιστές εγκλωβισμένοι στην μετάβαση της πρώτης φάσης στην δεύτερη, στην μετά το 1968 περίοδο «ύφεσης του Μάη» αποτέλεσαν την ενσάρκωση της αδράνειας μιας επιβεβαιωμένης θεωρίας. Αυτή η ιδεολογική καθυστέρηση - στην οποία οι υποστηρικτές της σιτουασιονιστικής θεωρίας απέτυχαν να αντιπαραθέσουν τις καινούργιες εξελίξεις της δικιάς τους πρακτικής, της πρακτικής του προλεταριάτου και του συνόλου της κοινωνίας - κατέδειξε την αδυναμία του σιτουασιονιστικού κινήματος. Ταυτόχρονα η ανεπανάληπτη ταχύτητα με την οποία γέννησε την εσωτερική του άρνηση -

σαμποτάροντας τον εαυτό του αποτελεσματικά και επιθεβαιώνοντας έτσι την έκρηξη που του είχε διαφύγει και καθαρίζοντας το έδαφος για την νέα φάση - σημειώνει την βασική του υπερόσπιση.

9

Οι φιλοσιτουασιονιστές είδαν τα ζητήματα της δεύτερης φάσης με όρους της πρώτης. Εκλαμβάνοντας τους καινούργιους, πλατιά διαδεδομένους και σχετικά συνειδητούς εργατικούς αγώνες σαν να ήταν απομονωμένες μηδενιστικές δραστηριότητες μιας προηγούμενης περιόδου και που ως εκ τούτου στερούντας της απαιτούμενης «συνείδησης αυτών που ήδη είχαν κάνει», οι φιλοσιτουασιονιστές έδειξαν ότι στερούνταν της συνείδησης του τι οι άλλοι έκαναν και του τι τους απέμενε ακόμη να κάνουν. Σε κάθε απομονωμένο αγώνα, έβλεπαν το ίδιο απλό συνολικό συμπέρασμα και ταύτιζαν την πρόοδο της επανάστασης με την οικειοποίηση αυτού του συμπεράσματος από το προλεταριάτο. Έτσι **συγκεντρώνοντας αφηρημένα** την κατανόηση της ανθρώπινης πρακτικής πάνω στην πιο περίπλοκη διαδικασία του ταξικού αγώνα, οι ακτιβιστές σιτουασιονιστές γίνονταν οι πιθανοί μπολσεβίκοι ενός φανταστικού **πραξικοπήματος της ταξικής συνείδησης**, ελπίζοντας μ' αυτή την συντόμευση να επιβάλλουν το συμβουλικό τους πρόγραμμα του οποίου τα συμπεράσματα στην πραγματικότητα ήταν ξεπερασμένα λόγω της έλλειψης συνοχής και της ανυπομονησίας.

10

Η ΣΔ δεν εφάρμοσε την θεωρία της **στην κυρίως δραστηριότητα της διαμόρφωσης αυτής της θεωρίας**, αν και η πραγματική φύση αυτής της θεωρίας συνεπάγεται την τελική της δημοκρατικοποίηση τοποθετώντας έτσι το ζήτημα στην ημερίσια διάταξη. Στα επακόλουθα του Μάη, ούτε η Σ.Δ., ούτε η νέα γεννιά των επαναστατών που ενέπνευσε, εξέτασαν πραγματικά την **διαδικασία** της θεωρητικής παραγωγής, στις μεθόδους της ή τις υποκειμενικές της διακλαδώσεις, εκτός από μερικές αόριστες, εμπειρικές και πασιγνώστες διαπιστώσεις. Τα παρεπόμενα της μερικής επαλήθευσης της σιτουασιονιστικής θεωρίας, τους εκσφενδόνισαν από το μεγαλομανές ντελίριο, στην έλλειψη συνοχής, στην αλυσιδωπή αντίδραση διασπάσεων χωρίς περιεχόμενο, στην ανικανότητα και τελικά στην μαζική ψυχολογική καταπίεση ολόκληρης της εμπειρίας, χωρίς να έχουν αναρωτηθεί ποτέ τι τους συνέβει.

11

Ακόμη κι αν η Σ.Δ. προσήλκυσε πολλούς ανεπαρκώς προετοιμασμένους υποστηρικτές, αυτό καθ' αυτό το γεγονός πως μια τέτοια μάζα ανθρώπων χωρίς **ιδιαιτερη** εμπειρία, επιδεξιότητα ή κλίση σε επαναστατική πολιτική, σκέφτηκε πως βρήκε στην σιτουασιονιστική δραστηριότητα ένα πεδίο όπου μπορούσε να ενασχοληθεί αυτόνομα και με συνέπεια, επιθεβαιώνει την ριζοσπαστικότητα της θεωρίας και της εποχής ταυτόχρονα. Το ότι ο σιτουασιονιστικός χόρος διακήρυξε τόσες πολλές αξιώσεις και αυταπάτες, είναι απλά το φυσικό επακόλουθο της πρώτης νίκης μιας κριτικής που είγηρε τόσες πολλές αξιώσεις και αυταπάτες για την υπάρχουσα κοινωνία.

12

Στο μέτρο που οι ιδεολογίες της πρώτης φάσης εξαναγκάστηκαν να παραμείνουν άσχετες με τους σιτουασιονιστές (και φυσικά και κάθε σχέδιο πιο σαφούς σύνδεσης μ' αυτούς), η ανακάλυψη της πραγματικής σιτουασιονιστικής πρακτικής είχε σαν αντίθετο διογκωμένο αποτέλεσμα να προσδώσει στους σιτουασιονιστές ένα φαινομενικό μονοπώλιο της ριζοσπαστικής

κατανόησης της σύγχρονης κοινωνίας και της άρνησής της. Από εδώ και πέρα όμως, η προσκό-
ληση στην σιτουασιονιστική κριτική έχει τον απότομο, φανατικό χαρακτήρα ενός ξαφνικού
θρησκευτικού προσυλιστισμού (που συχνά συνοδεύεται με μια αντίστοιχη κατοπινή απόριψη
της in toto). Αντίθετα, ο νέος επαναστάτης που προσεγγίζει σήμερα τις σιτουασιονιστικές
θέσεις, τείνει να εκτίθεται λιγότερο σ' αυτή την φανατική υπερβολή, ακριβώς γιατί οι διάφορες
αποχρώσεις του σιτουασιονιστικού αγώνα και της αφομοίωσής του, είναι μια **οικεία πλευρά του
κόσμου του.**

13

Στην δεύτερη φάση, η επανάσταση από φαινομενικά περιθωριακό φαινόμενο, έγινε το
οφθαλμοφανές επίκεντρο. Οι υπανάπτυκτες χώρες έχασαν το φαινομενικό μονοπώλιο των
αγώνων· αλλά οι επαναστάσεις εκεί δεν σταμάτησαν, απλά έγιναν **σύγχρονες** και εξομοιώνον-
ται όλο και περισσότερο με τους αγώνες στις προηγμένες χώρες. Η κοινωνία που διακύρηξε
την ευημερία της είναι τώρα **επίσημα** σε κρίση. Οι άλλωτε απομονωμένες χειρονομίες εξέγερ-
σης ενάντια στη φαινομενικά απομονωμένη μιζέρια, τώρα γνωρίζουν πως να είναι **γενικές** να
εξαπλώνονται και να υπερκαλύπτουν όλους τους υπολογισμούς. Το 1968 ήταν η στιγμή όπου τα
επαναστατικά κινήματα άρχισαν να βλέπουν τους εαυτούς τους σε **διεθνή συντροφιά**, και έγινε
παγκόσμια φανερό ότι συντρίφτηκαν οριστικά οι ιδεολογίες που έβλεπαν την επανάσταση
οπουδήποτε αλλού εκτός από το προλεταριάτο. Το 1968 ήταν επίσης η τελευταία φορά που
μεγάλες επαναστάσεις μπορούσαν να εμφανίζονται σαν **φοιτητικές** επαναστάσεις.

14

Το προλεταριάτο έχει αρχίσει να δρα **μόνο του** αλλά σπάνια ακόμη **για τον εαυτό του**. Οι
εξεγέρσεις συνεχίζουν να είναι, ότι ήταν τον προηγούμενο αιώνα: στην πλειοψηφία τους
αμυντικές αντιδράσεις (καταλήψεις εργοστασίων εγκαταλειμμένων από τους ιδιοκτήτες, συν-
έχιση αγώνων εγκαταλημμένων από τους αρχηγούς - ιδιαίτερα μετά από πολέμους). Αν και
τμήματα του προλεταριάτου έχουν αρχίσει να μιλούν για τον εαυτό τους, θα πρέπει ακόμη να
επεξεργαστούν ένα ανοιχτό διεθνιστικό πρόγραμμα και να εκφράσουν αποτελεσματικά τους
σκοπούς τους διεθνώς. Σήμερα όταν χρησιμεύουν σαν παράδειγμα στους προλετάριους άλ-
λων χωρών, αυτό γίνεται με την **ντε φάκτο** μεσολάβηση είτε ριζοσπαστικών ομάδων, είτε
θεαματικών ρεπορτάζ.

15

Η ιδεολογία της πρώτης φάσης που προωθούσε την συγκεκριμένη πραγματοποίηση της
ριζοσπαστικής αλλαγής χωρίς να κατανοεί το αρνητικό ή την ολότητα, βρήκε την πράγματωση
της στην εξάπλωση των λεγόμενων **εναλλακτικών ιδρυμάτων*** Τα εναλλακτικά ιδρύματα δια-
φέρουν από τον κλασικό ρεφορμισμό στο ότι είναι κύρια ένας άμεσος **αυτοδιαχειριζόμενος**
ρεφορμισμός που δεν περιμένει το κράτος. Αφομοιώνει την πρωτοβουλία και την ενέργεια του
μέσου ανικανοποίητου και γίνεται ανιχνευτής σφαλμάτων του συστήματος και των πιθανών του
αποφάσεων. Η εναλλακτική παραγωγή (της οποίας η ανάπτυξη στο περιθώριο της οικονομίας
ανακεφαλαιώνει την ιστορική ανάπτυξη της εμπορευματικής παραγωγής) λειτουργεί σαν
ελεύθερη επιχείρηση που διορθώνει την αστική οικονομία. Αλλά η δημοκρατικοποίηση και
«αυτοδιευθυνσοποίηση» των κοινωνικών δομών, μπορεί να είναι πηγή ψευδαισθήσεων, μπορεί
όμως και να είναι ευνοϊκός παράγοντας για την ανάπτυξη της επαναστατικής κριτικής. Καθώς
αφήνει πίσω ασήμαντες εστίες αγώνων προμηθεύει ένα σαφέστερο και ευκολότερο πεδίο απ'
όπου και στο οποίο, αυτή η κριτική θα αγωνιστεί για τα **ουσιώδη**. Οι αντιφάσεις που υπάρχουν

στην συμμετοχική παραγωγή και στην εναλλακτική διανομή διευκολύνουν την εκτροπή των διαφόρων προσφορών και των διευκολύνσεων, φτάνοντας μέχρι και το σημείο ενός σχεδόν - νόμιμου «Στρασβούργου των εργοστασίων».

16

Η χίπικη αντίληψη του ταξιδιού εκφράζει το γεγονός ότι καθώς τα εμπορεύματα γίνονται πιο άφθονα, προσαρμόσιμα και διαθέσιμα, το ιδιαίτερα εμπόρευμα υποτιμήθηκε προς όφελος του συνόλου. Το χίπικο ταξίδι δεν προσφέρει ένα απλό εμπόρευμα ή ιδέα, αλλά μια οργανωμένη αρχή για επιλογές ανάμεσα σε όλα τα εμπορεύματα και τις ιδέες. Σε αντίθεση με την συμπαγή μονάδα χρόνου όπου «όλα περιέχονται», που πουλιέται ακόμη σαν καθαρό εμπόρευμα, ο εμπορευματικός χαρακτήρας του αορίστως επεκτεινόμενου ταξιδιού (τέχνη, χειροτεχνία, επιδίωξη, φαντασίωση, στυλ ζωής, κοινωνικό εγχείρημα, θρησκεία), - κουβαλώντας ένα περισσότερο εύκαμπτο πλέγμα εμπορευμάτων και θεντετών - συσκιάζεται πίσω από την σχεδόν αυτόνομη δραστηριότητα μέσω της οποίας το υποκείμενο φαίνεται να κυριαρχεί. Το χίπικο ταξίδι είναι η στιγμή όπου το θέαμα έχει γίνει τόσο υπερανεπτυγμένο ώστε γίνεται **συμμετοχικό**. Ξαναβρίσκει την υποκειμενική δραστηριότητα που χάθηκε στο θέαμα, αλλά την κατευθύνει μέσα στα όρια του κόσμου που το θέαμα κατασκεύασε όρια αφηρημένα μέσα στο θέαμα, ακριβώς επειδή αυτό είναι ξένο προς την καθημερινή ζωή.

17

Η ελλάτωση του αποκλειστικού ελέγχου της εργασίας και ο κατακερματισμός της έμμεσα εξαπλωμένηςσχόλης, ενδυνάμωσε τον εξαπλούμενο **ερασιτεχνισμό** της σύγχρονης κοινωνίας. Έτσι το θέαμα παρουσιάζει τον υπερπαράγοντα που μπορεί να πει ως ένα βαθμό την σωστή θερμοκρασία στην οποία οι σκοποί του υποστηρίζονται εισάγοντας τις μάζες σε εξωτικές τεχνικές ζωής και μ' αυτόν τον τρόπο κριτικάροντας εμπειρικά τις απολαύσεις που επιφυλάσσονται εκ των προτέρων για τις ανώτερες τάξεις. Όμως η διακήρυξη του «αναγεννημένου ανθρώπου» δεν τον φέρνει πιο κοντά στο να εξουσιάζει ο ίδιος την ζωή του. Όταν το θέαμα γίνεται υπερανεπτυγμένο και ζητά να αμφισβητήσει την ιδιοκτησία και την μονομέρεια της καταγωγής του, αποκαλύπτεται σαν απλός **φτωχός συγγενής του επαναστατικού εγχειρήματος**. Μπορεί να πολλαπλασιάζει τις διασκεδάσεις και να τις κάνει περισσότερο συμμετοχικές, όμως οι εμπορευματική τους βάση αναπόφευκτα τις ξαναφέρνει μέσα στα καλούπια της κατανάλωσης. Απομονωμένα άτομα μπορούν, σε μια καρικατούρα του Φουριέ, να συγκεντρωθούν γύρω από όλο και περισσότερο λεπτολόγες αποχρώσεις των κλίσεων του κοινού θεάματος, αλλά τέτοιοι σύνδεσμοι είναι όλο και πιο διαχωρισμένοι και μεταξύ τους και με την κοινωνική ολότητα, και η απαίτησή τους για παθιασμένη δραστηριότητα βυθίζεται στην ασημαντότητά της. Ο νέος κοσμοπολίτης παραμένει **ιστορικά χωριάτης**.

18

Το θέαμα απαντά στο αυξανόμενο ανικανοποίητο με την τάση του για χαμηλότερο κοινό παρανομαστή ομοιομορφίας διαφοροποιώντας τον εαυτό του. Αγώνες οδηγούνται σε αγώνες γύρω από το θέαμα, φθάνοντας σε ημιαυτόνομες αναπτύξεις επί μέρους θεαμάτων αλυσιδωτής παραγωγής για τις ιδιαίτερες κοινωνικές ομαδοποιήσεις. Αλλά η ασυνίθιστη εξουσία ενός θεάματος πηγάζει από το ότι τοποθετήθηκε για μια στιγμή στο κέντρο της κοινωνικής ζωής. Μ' αυτό τον τρόπο η ανάπτυξη των θεαματικών επιλογών μειώνει την θεαματική εξουσία που εξαρτάται από την τεράστια και αδιαίρετη υποδούλωση που το θέαμα σχεδιάζει ταυτόχρονα. Μ' άλλα λόγια το θέαμα πρέπει αντιφατικά, να είναι όλα τα πράγματα για όλους τους ανθρώπους

ατομικά και ταυτόχρονα να επιβελώνεται σαν η απλή, αποκλειστική ενωτική τους αρχή.

19

Το θέαμα αναζωογονεί τον θάνατο, εισάγει το ξένο και **ξαναερμηνεύει** την ύπαρξη. Ο χρόνος συνδέει απαιτώντας από τα πράγματα να κατέχουν την κατάλληλη αλλόκοτη κοινοτυπία ώστε να γίνονται πεδία συνεχών ελαττώσεων. Το αυθεντικό πουλιέται ταυτόχρονα με το αντίγραφό του, από το οποίο είναι συχνά μόλις ευδιάκριτο. Αισθητικές συζητήσεις όλο και περισσότερο συγκεντρώνονται γύρω από ζητήματα όπως τότε κάτι είναι παροδία ή όχι. Αυτό εκφράζει την αύξουσα περιφρόνηση που αισθάνονται για το πολιτιστικό θέαμα οι παραγωγοί και οι καταναλωτές του. Η κοινωνία παράγει όλο και πιο γρήγορες ανατροπές του στυλ και των ιδεολογιών, φτάνοντας στο σημείο ενός παροξυσμού απ' όπου κανείς δεν μπορεί να ξεφύγει. Καθώς προσπερνούν όλες οι μετατάξεις και οι συνδιασμοί, οι ανθρώπινες ελλείψεις και αντιθέσεις γίνονται γνωστές και η κοινή μορφή που βρίσκεται πίσω από τα διάφορα περιεχόμενα γίνεται ευδιάκριτη. «Το να αλλάξεις ψευδαισθήσεις με ένα επιταχυνόμενο ρυθμό, βαθμιαία διαλύει την ψευδαίσθηση της αλλαγής». Με την παγκόσμια ενοποίηση που εντείνεται από το θέαμα, γίνεται όλο και δυσκολότερο να εξειδικευτεί ένα σύστημα επειδή βρίσκεται σε κάποιο διαφορετικό μέρος του κόσμου, και η παγκόσμια κυκλοφορία των εμπορευμάτων και συνακόλουθα των ανθρώπων φέρνει διαρκώς πλησιέστερα την ιστορική συνάντηση των Ανατολικών και Δυτικών προλεταρίων. Η ανακύκλωση της κουλτούρας θυλάζει ξηρασία και καταστρέφει όλες τις παλιές παραδόσεις, αφήνοντας μόνο την θεαματική «παράδοση του νέου». Αλλά το νέο παύει να είναι καινοφανές και η ανυπομονησία για νεοτερισμό που δημιουργήθηκε από το θέαμα μπορεί να μεταμορφωθεί σε ανυπομονησία να πραγματοποιηθεί και να καταστραφεί το θέαμα. Η μόνη ιδέα που παραμένει πραγματικά «νέα και διαφορετική».

20

Καθώς η σιτουασιονιστική θεωρία είναι μια κριτική όλων των απόψεων της αλλοτριωμένης ζωής, οι διάφορες αποχρώσεις του σιτουασιονισμού αντανakλούν σε συγκεντρωμένη μορφή τις γενικές ψευδαισθήσεις της κοινωνίας, και οι ιδεολογικές άμυνες που δημιουργήθηκαν από τους σιτουασιονιστές προμηνύουν τις ιδεολογικές άμυνες του συστήματος.

21

Η σιτουασιονιστική θεωρία έκανε πλήρη στροφή όταν η κριτική της καθημερινής ζωής κλήθηκε να προμηθεύσει το παραπλανητικό λεξιλόγιο μιας δικαίωσης του στάτους κβό. Για παράδειγμα άτομα που εκφράσαν την μη ικανοποίηση με αυτοϊκανοποιητικές ψευτοαπολαύσεις μέσα στους σιτουασιονιστικούς κύκλους, έχουν χαρακτηρίσει σαν στερημένα «ικανότητες για απόλαυση», «αίσθησης παιχνιδιού» ή ακόμη «ριζοσπαστικής υποκειμενικότητας», και κατηγορούν για «βολονταρισμό» ή «μιλιταντισμό» τον σχεδιασμό συνεκτικών ριζοσπαστικών εγχειρημάτων ή περισσότερο πειραματικών δραστηριοτήτων.

22

Ο **Βανεγκεμισμός** είναι μια ακραία μορφή του σύγχρονου **αντιπουριτανισμού** που πρέπει να προσποιείται ότι διασκεδάζει κάθε τι που θα έπρεπε να είναι διασκεδάσιμο. Σαν τον κάτοικο της πόλης που βελιώνει την προτίμησή του να «ζήσει στην εξοχή», αν και για κάποιο λόγο δεν πήγε ποτέ εκεί ή αν το έκανε σύντομα βαρέθηκε και επέστρεψε στην πόλη, ο βανεγκεμιστής πρέπει να υποκρίνεται ότι βρίσκει ευχαρίστηση επειδή η δραστηριότητά του είναι εξ ολοκλήρου «παθιασμένη», ακόμη κι όταν αυτή η δραστηριότητα είναι στην πραγματικότητα ανιαρή ή ανύπαρκτη. Γνωστοποιώντας στον καθένα ότι «απορίπτει την θυσία» και «απαιτεί τα πάντα»

διαφέρει από τον άνθρωπο της διαφήμισης που «επιμένει στο καλύτερο» μόνο στον βαθμό προσποίησης και στην συχνά σπάνια περισσότερο από συμβολική ιδεολογική ομολογία των εμποδίων που παραμένουν στο δρόμο για την ολική του πραγμάτωση. Η μη ικανοποίηση και η πλήξη ξεχνιούνται στην πληκτική τους, τυπική καταγγελία, και την στιγμή που ακόμη και οι πιο οπισθοδρομικές ιδεολογίες γίνονται μέσα στην αποσύνθεσή τους ειλικρινά πεσιμιστικές και αυτοκριτικές, ο θανατοκεμιστής παρουσιάζει μια αποτελεσματική **εικόνα της υπάρχουσας ικανοποίησης**.

23

Ο **ιδεολογικός εγωισμός** του θανατοκεμιστή επιδεικνύει σαν ριζοσπαστική ουσία της ανθρωπότητας αυτή την **περισσότερο αλλοτριωμένη συνθήκη** της ανθρωπότητας για την οποία η μπουρζουαζία κατακρίνεται ότι «δεν αφήνει να παραμείνει άλλος δεσμός μεταξύ ανθρώπων εκτός από το γυμνό προσωπικό σύμφερον». Διαφέρει μόνο τυχαία από την αστική εκδοχή επειδή προσβλέπει σε ένα διαφορετικό τρόπο πραγμάτωσης αυτής της συλλογής των απομονωμένων εγώ. Σ' αυτή την άποψη αντιπαράκειται η δρώσα ιστορική εμπειρία και συχνά οι ίδιες οι πράξεις αυτών που την επικαλούνται.

24

Η σιτουασιονιστική δεικτικότητα και η συχνή οικειοποίηση μιας υπολογισμένης «αλαζονείας» και χρήσης ύθρων (που εμφανίστηκαν κάποτε μέσα στο περιεχόμενο του δρώντος αγώνα για την αλλαγή των πραγμάτων) θρίσκει σαν φυσικό της τόπο έναν κόσμο όπου ο καθένας παρουσιάζεται με ένα θέαμα κατωτερότητας και ενθαρρύνεται να σκέφτεται ότι είναι «διαφορετικός»: όπου κάθε τουρίστας ζητά να αποφύγει τους τουρίστες και κάθε καταναλωτής υποκρίνεται πως δεν πιστεύει στις διαφημίσεις (μια αυταπάτη υπεροχής που σκόπιμα προγραμματίζεται με σκοπό να διαστρεβλώσει την ταυτόχρονη διαπέραση του ουσιώδους κύριου μηνύματος). Το ψευδοκριτικό άτομο επιθεβαιώνει την **στατική υπεροχή του** μέσω της περιφρονητικής και ασυνεπούς του κριτικής των άλλων που έχουν ακατέργαστες ή κάπως διαφορετικές ψευδαισθήσεις. Το σιτουασιονιστικό χιούμορ (προϊόν των αντιθέσεων μεταξύ των πιο πρόσφατων δυνατοτήτων της εποχής και της παράλογης πραγματικότητας) έπαψε πια να είναι πρακτικό, αντιμετωπίζοντας απλά το μέσο λαϊκό χιούμορ μιας κοινωνίας όπου ο καλός θεατής έχει σε μεγάλο βαθμό υποσκελιστεί από τον **κυνικό θεατή**.

25

Σαν **ανακεφαλαιωτές** του πολιτιστικού πλούτου του παρελθόντος, οι σιτουασιονιστές, καθώς η χρήση αυτού του πλούτου χάθηκε, ενώνονται με την θεαματική κοινωνία σαν απλοί υπερασπιστές της κουλτούρας. Η διαδικασία της σύγχρονης επανάστασης (επικοινωνία που περιέχει την κριτική της, διαρκής κυριαρχία του παρόντος πάνω στο παρελθόν) δικτυώνεται με εκείνη μιας κοινωνίας που εξαρτάται από την συνεχή ανακύκλωση του εμπορεύματος, όπου κάθε νέο ψέμα κριτικάρει το προηγούμενο. Όταν μια εργασία πρέπει να ασχοληθεί με την κριτική του θεάματος, διακυρήσσωνας κάποια στοιχεία «αυθεντικής ριζοσπαστικότητας» μέσα σ' αυτό ή παρουσιάζοντας κάποια θεωρητικά επεξηγημένη στιγμή της αποσύνθεσής του, θα βρεθεί σε πολύ μειωνεκτική θέση όταν το κάνει από την σκοπιά του θεάματος. Καθώς οι σιτουασιονιστές σημείωναν σωστά τα εκτρέψιμα σημεία στους προγόνους τους, με την ίδια κίνηση κέρδιζαν γι αυτούς του προγόνους ένα χώρο μέσα στο θέαμα, το οποίο, επειδή είναι τόσο απελπιστικά στερημένο από ποιότητα, καλωσορίζει την επιθεβαίωση ότι υπάρχει κάτι να βρεθεί ανάμεσα στα πολιτιστικά αγαθά στις αγορές. Το αντεστραμένο κομμάτι ξαναανακαλύ-

φθηκε σαν κομάτι. Όταν η χρήση φεύγει η κατανάλωση παραμένει. Οι εκτροπείς εκτράπηκαν.

26

Τέτοια ζωτική έννοια όπως η έννοια σιτουασιονιστής, αναγκαστικά γνωρίζει τις αληθινές και τις πιο λαθεμένες χρήσεις, με ένα πλήθος απο μεσολαθητικές συγχύσεις.

27

Όπως και με άλλες βασικές θεωρητικές έννοιες, δεν μπορεί κανείς να αποκρύψει την σημαντική σύγχυση που γεννιέται από την έννοια σιτουασιονιστής αποκρύπτοντας την ετικέτα της. Το διαφορούμενο του όρου «σιτουασιονιστής» αντανακλά τον δυϊσμό της ίδιας της σιτουασιονιστικής κριτικής, που έπρεπε να είναι διαχωρισμένη και τμήμα της κοινωνίας που πολεμούσε, διαχωρισμένο κόμμα και η άρνησή του συγχρόνως. Η ύπαρξη ενός ευκρινούς «σιτουασιονιστικού κύκλου» (κοινωνική συγκέντρωση προχωρημένης επαναστατικής συνείδησης και κοινωνική ενσωμάτωση συγκεντρωμένου σιτουασιονισμού ταυτόχρονα) εκφράζει τις αντινομίες της άνισης ανάπτυξης του συνειδητού αγώνα σ' αυτή την περίοδο: μέχρι να γίνει ρητά σιτουασιονιστικός είναι μια πλήρης εγγύηση της διανοουμενίστικης πρακτικής· αν δεν γίνει κάτι τέτοιο είναι πρακτικά μια εγγύηση των σκοπών της παραποίησης ή της αύξουσας άγνοιας που δύσκολα θα παραμείνει ακούσια. Το «θέαμα» θα θεωρείται μια ειδική σιτουασιονιστική έννοια, εν όσω θα θεωρείται απλά ένα ακόμη περιφερειακό στοιχείο της κοινωνίας. Αλλά η κοινωνία παρουσιάζοντας ταυτόχρονα τις κεντρικές της απόψεις και την θεωρία που οι σιτουασιονιστές ριζοσπαστικά ανέδειξαν, σκεφτόμενη έτσι να σκοτώσει δυό πουλιά με την ίδια πέτρα τοποθετώντας αυτές τις αντιμαχόμενες απόψεις μαζί επιθεβαιώνει και την πραγματική τους ενότητα. Όπως όταν μια βιβλιοθήκη, για παράδειγμα, περιέχει ένα τομέα: «Καθημερινή Ζωή, Καταναλωτική Κοινωνία, Σιτουασιονιστικά Θέματα».

28

Για την Σ.Δ., η σιτουασιονιστική ετικέτα εξυπηρέτησε στο να τραθηχτεί μια διαχωριστική γραμμή μεταξύ της επικρατούσας σύγχυσης και των νέων προτεραιοτήτων. Η σημαντικότητα του όρου μαρένεται όταν οι νέες προετοιμότητες γίνονται ευρέως γνωστές και πρακτικές· όταν το προλεταριακό κίνημα γίνεται το ίδιο σιτουασιονιστικό. Αυτή η ετικέτα επίσης διευκόλυνε μια θεαματική κατάταξη για το τι πρεσβεύει. Όμως αυτή η κατάταξη την ίδια στιγμή εκθέτει την κοινωνία στην τεράστια **συνοχή** των διαφόρων σιτουασιονιστικών θέσεων που έγινε δυνατή με μια απλή ετικέτα. Η δύναμη αυτής της έκθεσης εξαρτάται από την ξεκάθαρη ολότητα των σημασιών που φέρονται από τον όρο σε κάθε δεδομένη στιγμή. Η **δριμύτητα** του όρου βρίσκεται στο αποτέλεσμα των διαφόρων αγώνων στους οποίους κάποιος ή κάτι είναι σιτουασιονιστικό, και είναι αξιοσημείωτο μέτρο αυτής της δριμύτητας ότι ο όρος «φιλοσιτουασιονιστής» αποδίδεται κατά γενική αναγνώριση υποτιμητικά. Αν και η σχέση με τις ετικέτες δεν εξυπηρετεί σαν άμυνα για δράσεις, οι δραστηριότητες των σιτουασιονιστών με μια έννοια υπεράσπισαν την λέξη, συνεισφέροντας προς μια απόδοση της σαν συγκεντρωμένης και επικίνδυνης, σαν βόμβας αν ήταν δυνατόν για να παίξει η κοινωνία μαζί της. Η κοινωνία που με ελάχιστη δυσκολία παρουσιάζει τμήματά της σαν «κομμουνιστικά», «Μαρξιστικά» ή «ελευθεριακά», θρήκε μέχρι στιγμής αδύνατο ή άσκοπο να παρουσιάσει κάποιο τμήμα της σαν «σιτουασιονιστικό», αν και θα μπορούσε βέβαια να το κάνει αν για παράδειγμα μια «Νασιστική» (οπορτουνιστική, νεοκαλλιτεχνική) άποψη του όρου είχε επικρατήσει.

Στις απαρχές της, όταν κανένας άλλος δεν υπήρχε κοντά της, η σιτουασιονιστική κριτική έδειχνε τόσο ουσιαστικά αντιϊδεολογική ώστε οι εκφραστές της δεν μπορούσαν να φανταστούν άλλον σιτουασιονισμό εκτός από αυτόν που απλά ψεύδεται χονδροειδώς ή δεν καταλαβαίνει. «Δεν υπάρχει σιτουασιονισμός» τέτοιος όρος είναι «χωρίς νόημα», διακηρύσσει το Σ.Δ. Νο 1. Μια απλή διαφοροποίηση αρκούσε για να υπερασπίσει τον όρο από την κακομεταχείριση: η 5η σύνοδος της Σ.Δ. αποφάσισε ότι όλες οι καλλιτεχνικές εργασίες που παράχθηκαν από τα μέλη της πρέπει ρητά να καταχωρηθούν σαν «αντισιτουασιονιστικές». Αλλά η κριτική που αντιτάσσεται εξ ορισμού με την ιδεολογικοποίηση, δεν είναι σίγουρο πως μπορεί οριστικά ή απόλυτα να διαχωριστεί από αυτήν. Η Σ.Δ. ανακάλυψε μια τάση «απείρως περισσότερο επικίνδυνη από την παλιά καλλιτεχνική σύλληψη που πολεμήσαμε τόσο πολύ. Είναι περισσότερο σύγχρονη και έτσι λιγότερο ξεκάθαρη... Το εγχείρημα μας παίρνει σχήμα την ίδια στιγμή με τις σύγχρονες τάσεις ολοκληρωτισμού. Υπάρχει ένας άνεμος εξομοίωσης ταυτόχρονα με την άμεση απόρριψή της, και σ' αυτό είμαστε πραγματικά σύγχρονοι... Είμαστε αναγκαστικά στο ίδιο μονοπάτι με τους εχθρούς μας - συνήθως τους προσπερνάμε» (Σ.Δ. Νο 9).

Είναι πασίγνωστο ότι η σύγχρονη ιντελιγκέντσια έχει συχνά χρησιμοποιήσει στοιχεία από την σιτουασιονιστική θεωρία, άλλοτε χωρίς άγνοια, τελευταία (που μια τέτοια λογοκλοπή έχει γίνει πιο δύσκολη και συγχρόνως η θεαματική σύνδεση με τους σιτουασιονιστές προσθέτει περισσότερα στο γόητρο κάποιου από όσα η γνώση της εξάρτησής του από αυτούς αφαιρεί) όλο και συχνότερα με άγνοια. Αλλά ακόμη πιο αξιοσημείωτος είναι ο αριθμός των θεωρητικών και ιδεολογικών διακυρήξεων, που παρότι δεν επηρεάζονται άμεσα ή ακόμη ούτε καν γνωρίζουν τους σιτουασιονιστές, είναι αναπόφευκτα αντλημένες από τις ίδιες πηγές και τις ίδιες διατυπώσεις αφού αυτές δεν είναι τίποτε άλλο παρά τα εσωτερικά κεντρικά σημεία της κοινωνίας και των αντιθέσεών της.

Στο βαθμό που η σιτουασιονιστική κριτική επεκτείνεται και εμβαθύνει, η σύγχρονη κοινωνία (μόνο για να καταλαβαίνει ελάχιστα την λειτουργία και την απόρριψή της, ή να εμφανίζει ότι το θέαμα αντανακλά αυτό που είναι γενικά επιθυμητό) πρέπει να αφομοιώνει όλο και περισσότερα στοιχεία αυτής της κριτικής, γιατί αν μόνο την καταστέλλει θα πέσει θύμα των αντίστοιχων δικών της αυξανόμενων μελανών σημείων.

Κάθε τι που η Σ.Δ. είπε για την τέχνη, το προλεταριάτο, την πολεοδομία, το θέαμα, είναι διαδομένο παντού - εκτός από τα ουσιώδη. Καθώς στην αναρχία της ιδεολογικής αγοράς οι ατομικές ιδεολογίες ενσωματώνουν στοιχεία της σιτουασιονιστικής θεωρίας διαχωρισμένα από την κεντρική τους ολόπτη, σαν σύνολο επανανοποιούν τα μέρη σε μια αφηρημένη ολόπτη. Όλες οι μοντερνιστικές ιδεολογίες σαν σύνολο είναι ο σιτουασιονισμός.

Ο σιτουασιονισμός είναι η κλοπή της πρωτοβουλίας από το επαναστατικό κίνημα. Η κριτική της καθημερινής ζωής που επιχειρείται από την εξουσία. Το θέαμα παρουσιάζει τον εαυτό του σαν τον πρωτεργάτη ή τουλάχιστον σαν τον αναγκαίο τόπο συζήτησης των ιδεών της καταστροφής του. Οι επαναστατικές θέσεις δεν εμφανίζονται σαν θέσεις των επαναστατών, σαν

DE BELLO CIVILI

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΛΕΣΧΗΣ
ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΟΥ ΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ
ΤΘ 50 884) 540 14 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 22

απόριες μιας επακριβούς εμπειρίας και ενός εγχειρήματος, αλλά μάλλον σαν ξέσπασμα διαύγειας εκ μέρους των διευθυντών, των θεντετών και των πωλητών ψευδαισθήσεων. Η επανάσταση γίνεται μια στιγμή του σιτουασιονισμού.

34

Η κοινωνία του σιτουασιονισμού δεν το ξέρει ότι είναι· αυτό θα της έδινε πολύ περισσότερη υπόληψη. Μόνο το προλεταριάτο μπορεί να αγγίξει την ολότητα στην διάρκεια της διαδικασίας της καταστροφής της. Είναι κυρίως το επαναστατικό πεδίο που γεννά τις διάφορες ψευδαισθήσεις και τις ιδεολογικές αποχρώσεις που υπερασπίζονται το σύστημα και δικαιώνουν έτσι ένα παλινορθωμένο στάτους κβό. Η πραγματική επιτυχία των επαναστάσεων έφθασε σε ένα αμφιλεγόμενο σημείο ισορροπίας με το σύστημα, εξυπηρετώντας κατά κάποιο τρόπο την διαφήμιση ενός συστήματος που μπορεί να γεννά και να συμβιβάζει τέτοιες ριζοσπαστικές επιτυχίες.

35

Στην πραγματική του φύση ο σιτουασιονισμός δεν μπορεί άμεσα ή πλήρως να πραγματοποιηθεί. Δεν επινοήθηκε για να παρθεί κυριολεκτικά αλλά για να ακολουθείται από λίγα θήματα απόσταση· εάν δεν υπήρχε αυτή η παρ' όλα αυτά μικρή απόσταση, η μυστικοποίηση μπορεί να ξεσκεπαζόταν.

36

Δημιουργώντας τον σιτουασιονισμό της, η κοινωνία συντρίβει την συνοχή των άλλων ιδεολογιών, πειτώντας παράμερα τις απαρχαιομένες και τυχαίες παραποιήσεις, και αντλώντας τα πιο κατάλληλα μέρη για να τα ξαναεπενδύσει στον εαυτό της. Αλλά συγκεντρώνοντας την κοινωνική ψευδή συνείδηση μ' αυτόν τον τρόπο, η κοινωνία προετοιμάζει τον δρόμο της απαλλοτρίωσης αυτής της απαλλοτριωμένης συνείδησης. Ο εκλεπτισμός της επαναφομοίωσης σπρώχνει με τον τρόπο του τους επαναστάτες να ξεπεράσουν τα σφάλματά τους, η ενότητά της ωθεί την σύγκρουση σε ένα ανώτερο επίπεδο, και στοιχεία του σιτουασιονισμού διαχέονται παγκόσμια προκαλώντας το ξεπέρασμά τους ακόμη και σε χώρες όπου δεν έχει αναπτυχθεί μια τοπική θεωρητική βάση.

37

Η ΣΔ ήταν παραδειγματική όχι μόνο για ότι είπε, αλλά πάνω απ' όλα για όσα δεν είπε. Ο διασκορπισμός διαλύει την κριτική δύναμη. Η συζήτηση για πράγματα που δεν κάνουν τίποτε το διαφορετικό συσκοτίζει τα πράγματα που κάνουν. Καθώς εισάγεται σε όλες τις διακηρύξεις ο διευθύνων ψευτοδιάλογος μετατρέπεται το αληθινό σε μια στιγμή του ψεύτικου. Οι επαναστάτες πρέπει να μάθουν να σιωπούν.